

ผลกระทบและการปรับตัวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19

กรณีศึกษา: ชุมชนแฟลตสิริสาสน์

พ้องภัตสร มรรคผล^{1*} และ แสน กิรินวนันท์²

^{1*} นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาและจัดการเมือง มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการพัฒนาและจัดการเมือง มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

Received: 20 May 2024 / Received: 7 June 2024 / Accepted: 12 June 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่มีต่อกลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มวัยผู้สูงอายุ และศึกษาหาแนวทางการปรับตัวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ของกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มวัยผู้สูงอายุ ในพื้นที่ชุมชนแฟลตสิริสาสน์ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกในพื้นที่ชุมชนแฟลตสิริสาสน์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มวัยรุ่น จำนวน 4 คน และกลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 4 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) งานวิจัยนี้วิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของการบรรยายที่เน้นการพรรณนาและการวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่อหาข้อสรุปเชิงอุปนัย (Inductive)

ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนแฟลตสิริสาสน์ เคหะศรีย่าน มีลักษณะพื้นที่ชุมชนประเภทชุมชน อาคารสูง จำนวน 200 ห้องชุด ปัจจุบันมีผู้อยู่อาศัยทุกห้องชุด สมาชิกชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ รับจ้างทั่วไป ค้าขาย และข้าราชการ จุดเด่นของชุมชน คือ ได้รับรางวัลดีเด่นและเป็นตัวอย่างของชุมชนเข้มแข็ง จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 พบว่า ผลกระทบหลักที่มีต่อชุมชน ในด้านของเศรษฐกิจ คือ การตกงาน ทั้งนี้หลายครอบครัวไม่มีอาชีพเสริมรองรับ ซึ่งส่งผลกระทบให้รายรับที่ได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น และหลายครอบครัวต้องนำเงินออมออกมาใช้จ่าย สำหรับผลกระทบด้านสังคมที่มีต่อชุมชนในกลุ่มวัยรุ่นคือ การที่โรงเรียนมีการปรับรูปแบบเป็นการเรียนออนไลน์ ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ลดน้อยลง ในส่วนของกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่า การที่เด็กต้องเรียนหนังสือที่บ้านเป็นการเพิ่มภาระให้ผู้ปกครอง เนื่องจากต้องอยู่บ้านดูแลบุตรหลาน อีกทั้งลักษณะของห้องชุดมีความคับแคบ บางห้องมีจำนวนสมาชิกครอบครัวจำนวนมาก เมื่อมีสมาชิกของบ้านติดเชื้อจากการออกไปทำงานนอกบ้านก็ไม่มีพื้นที่ในการแยกกักตัว ทำให้ติดต่อกันง่าย แต่จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้มีการเฝ้าระวังและดูแลคนในครอบครัวมากขึ้น และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

คำสำคัญ: ผลกระทบ, การปรับตัว, โควิด 19

*Corresponding Author: 6403201004@nmu.ac.th

Impact of and Adjustment to the COVID-19 Pandemic: A Case of Sirisat Housing Community, Bangkok

Pongpatsorn Makkap^{1*} and Saen Keeratinawanun²

^{1*}Master degree, Urban Development and management Institute of Metropolitan
Development, Navamindradhiraj University

²Assistant Professor, Urban Development and management Institute of Metropolitan
Development, Navamindradhiraj University

Abstract

The present qualitative descriptive study was carried out to 1) explore the impact of the COVID-19 pandemic on adolescents and the elderly residing in Sirisat Housing Community and 2) investigate their adjustment to the pandemic. A total of 8 local residents, 4 of which were adolescents, while the other 4 were seniors, who had resided in the community for over a decade took part in both in-depth interviews and focus group discussions.

It was found that Sirisat Housing Community encompassed 200 residential units, fully occupied at the time of data collection. The majority of the community members identified themselves as either freelancers, vendors, or government officials. As a result of COVID-19, several community members were left jobless. A number of households did not have any other sources of income apart from their regular jobs, resulting in the fact that their expenses exceeded their income. Many were forced to withdraw some of their savings to meet their expenses during the pandemic. With the rise of virtual learning in response to the pandemic, according to the adolescents, some struggled to stay focused and experienced a decline in their academic performance. As far as the elderly were concerned, the sudden shift to online learning created a burden for parents and guardians as they had to take on more responsibility for their children's education. Besides, with poor housing conditions, such as small rooms and overcrowding, it was impossible for those exposed to COVID-19 on the job and unintentionally brought the virus home with them to stay isolated from other household members in such crowded housing, potentially exposing their families to the virus.

Keywords: Effect, Adjustment, COVID 19

*Corresponding Author: 6403201004@nmu.ac.th

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 หรือโควิด19 เริ่มแพร่ระบาด ตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 2019 และเป็นโรคที่กำลังแพร่ระบาดไปทั่วโลก มีการรายงานการระบาดครั้งแรกเมื่อ ปลายปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา ทั้งนี้ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 นับเป็นวิกฤต ที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันโดยไม่มีประเทศใดในโลกคาดการณ์และเตรียมรับมือกับสถานการณ์เช่นนี้ไว้ล่วงหน้า ดังนั้นในลักษณะการระบาด (Pandemic) องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดของโรค โควิด19 เป็นการระบาดใหญ่ (กรมควบคุมโรค, 2563ก)

สำหรับประเทศไทยการระบาดอย่างรวดเร็วของโรคโควิด19 ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประชาชนในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ ความมั่นคงในชีวิต และถือเป็นปัญหาในวงกว้าง นอกจากปัญหาทางด้านสาธารณสุขที่ต้องรับมือกับโรคอุบัติใหม่และสถานการณ์การแพร่ระบาด มาตรการสร้างระยะห่างทางสังคม และการปิดเมือง (lock down) เพื่อไม่ให้เกิดการรวมกลุ่มกัน ทำให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ เช่น ลูกจ้างต้องหยุดงานโดยไม่ได้รับเงินเดือน ถูกเลิกจ้าง รายได้ลดลง ไม่สามารถชำระหนี้ตามกำหนดได้ มีหนี้สินที่เพิ่มขึ้น และเจ็บป่วย เป็นต้น นอกจากนี้การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ยังส่งผลให้เกิดผลกระทบระยะยาวในด้านของการเติบโตทาง เศรษฐกิจ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อาทิเช่น อุตสาหกรรมการบิน อุตสาหกรรมโรงแรม และอุตสาหกรรมร้านอาหาร ซึ่งถือเป็นรายได้หลักของประเทศไทย โดยในปี ค.ศ. 2021 โดยรวมอุตสาหกรรมมีแนวโน้มการฟื้นตัวจากระดับต่ำสุดในปีก่อนประชาชนจำนวนมาก ประสบกับภาวะ Income Shock หรือรายได้ลดลงอย่างกะทันหัน ส่งผลให้ความสามารถในการชำระหนี้ลดลงและมีหนี้สูงขึ้น ช่วง 1 ปีที่ผ่านมา คริวเรือนไทยมีหนี้เพิ่มขึ้นประมาณ 500,000 ล้านบาทจาก 13,489,333 ล้านบาท (79.8% ต่อ GDP) ในไตรมาส 4 ปี พ.ศ. 2562 กลายเป็น 14,020,730 ล้านบาท (89.3% ต่อ GDP) ในไตรมาส 4 ปี พ.ศ. 2563 ส่วนการจ้างงาน ช่วงต้นปี พ.ศ. 2564 ธนาคารแห่งประเทศไทยประเมินว่าโควิด 19 ส่งผลให้มีคนตกงาน เสี่ยงตกงาน และเสมือนว่างงาน รวมกันประมาณ 4,700,000 คน

ในส่วนของผลกระทบทางการศึกษา มาตรการปิดโรงเรียนและการเรียนออนไลน์ หลากหลายครอบครัวเผชิญปัญหาในการปรับตัวต่อการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ ความไม่พร้อมด้านอุปกรณ์ เนื่องจากการเรียนผ่านช่องทางออนไลน์และช่องทางการสอนทางไกลอื่น ๆ จำเป็นต้องมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ซึ่งครอบครัวที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลไม่สามารถเข้าถึงได้ สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย เนื่องจากการเรียนออนไลน์เป็นรูปแบบการเรียนแบบใหม่ นักเรียน นักศึกษาอาจไม่สามารถปรับตัว ได้ทันซึ่งส่งผลกระทบทางด้านจิตใจธนาคารโลก (World Bank) ประเมินว่า วิกฤตโควิด 19 ทำให้มีนักเรียนจำนวนกลุ่มหนึ่งไม่สามารถศึกษาต่อได้หรือได้รับคุณภาพการศึกษาลดลง และยังเป็นปัจจัย เพิ่มความเหลื่อมล้ำระหว่างประเทศที่รายได้สูงกับประเทศที่รายได้ต่ำ สถานการณ์โควิด 19 ทำให้ ต้นทุนช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทยมีอยู่เดิมแล้ว ทวีความรุนแรงมากขึ้น (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2564)

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสาธารณสุขในระยะยาว ปัญหาด้านจิตใจของผู้คนที่ใช้ชีวิตด้วยความยากลำบาก รวมทั้งปัญหาทางสังคมที่มีผล

ต่อคนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางทางสังคม อนึ่ง ชุมชนแฟลตสิริสาสน์ เคหะศรียาน ตั้งอยู่ที่แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ถือเป็นหนึ่งชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างหนักจากสถานการณ์โรคโควิด 19 ที่เกิดขึ้น ปัจจุบันชุมชนแฟลตสิริสาสน์ เคหะศรียาน มีลักษณะเป็นอาคารชุด (อาคารสูง) ขนาด 200 ห้อง (200 หลังคาเรือน) ตั้งอยู่ใจกลางเมือง มีสมาชิกชุมชนทุกช่วงวัย โดยมีผู้อยู่อาศัยรวมทั้งสิ้น 200 ครอบครัว ประกอบด้วย ประชากรเพศชาย 251 คน และประชากรเพศหญิง 324 คน รวมทั้งสิ้น 575 คน (สำนักงานเขตดุสิต, 2565) โดยมีนางจันทิมา เลิศณรงค์ เป็นประธานกรรมการ

สมาชิกชุมชนแฟลตสิริสาสน์ เคหะศรียาน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และค้าขาย ในลักษณะของรถเข็นขายอาหาร มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมชุมชน ได้แก่ การทำพวงมาลัยจากกระดาษทิชชู การทำอาหารขาย การปลูกผักสวนครัว และการคัดแยกขยะ เป็นต้น ได้รับรางวัลในการแข่งขันกีฬาชุมชนเชื่อมความสามัคคีจากสำนักงานเขตดุสิต ในปี พ.ศ. 2560 และได้รับรางวัลดีเด่นและเป็นตัวอย่างของชุมชนเข้มแข็ง ทั้งนี้จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่ ผ่านมาส่งผลให้สมาชิกชุมชนที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และค้าขาย ได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากไม่สามารถค้าขายได้ โดยเฉพาะผู้ที่ไม่มีเงินออม และผู้ที่มีรายได้ต่ำที่ประสบปัญหาทางการเงินอย่างกะทันหัน ประกอบกับลักษณะของการอยู่อาศัยในแต่ละครอบครัวซึ่งอยู่ร่วมกันในห้องชุดภายใต้พื้นที่เดียวกันไม่เอื้ออำนวยต่อการกักตัวตามนโยบายของรัฐบาล นอกจากนี้สมาชิกกลุ่มวัยรุ่นยังได้รับผลกระทบในด้านของการศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาต้องปิดหยุดการเรียนการสอนในโรงเรียนและปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ส่งผลต่อเด็กไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครู รวมถึงไม่ได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนเหมือนที่เคย รวมถึงผู้ปกครองก็ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ชีวิต ในส่วนของผลกระทบต่อสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโควิด 19 เนื่องจากมีร่างกายที่เสื่อมถอยไปตามอายุ ดังนั้น จึงต้องการการดูแลที่ มากกว่าประชาชนกลุ่มอื่น ซึ่งผู้สูงอายุบางคนมีความเสี่ยงต่อการถูกทอดทิ้ง และไม่สามารถออกไปทำกิจกรรมได้เหมือนห้วงเวลาปกติส่งผลต่อปัญหาด้านสุขภาพจิต มีอาการวิตกกังวล และไม่มีความสุข

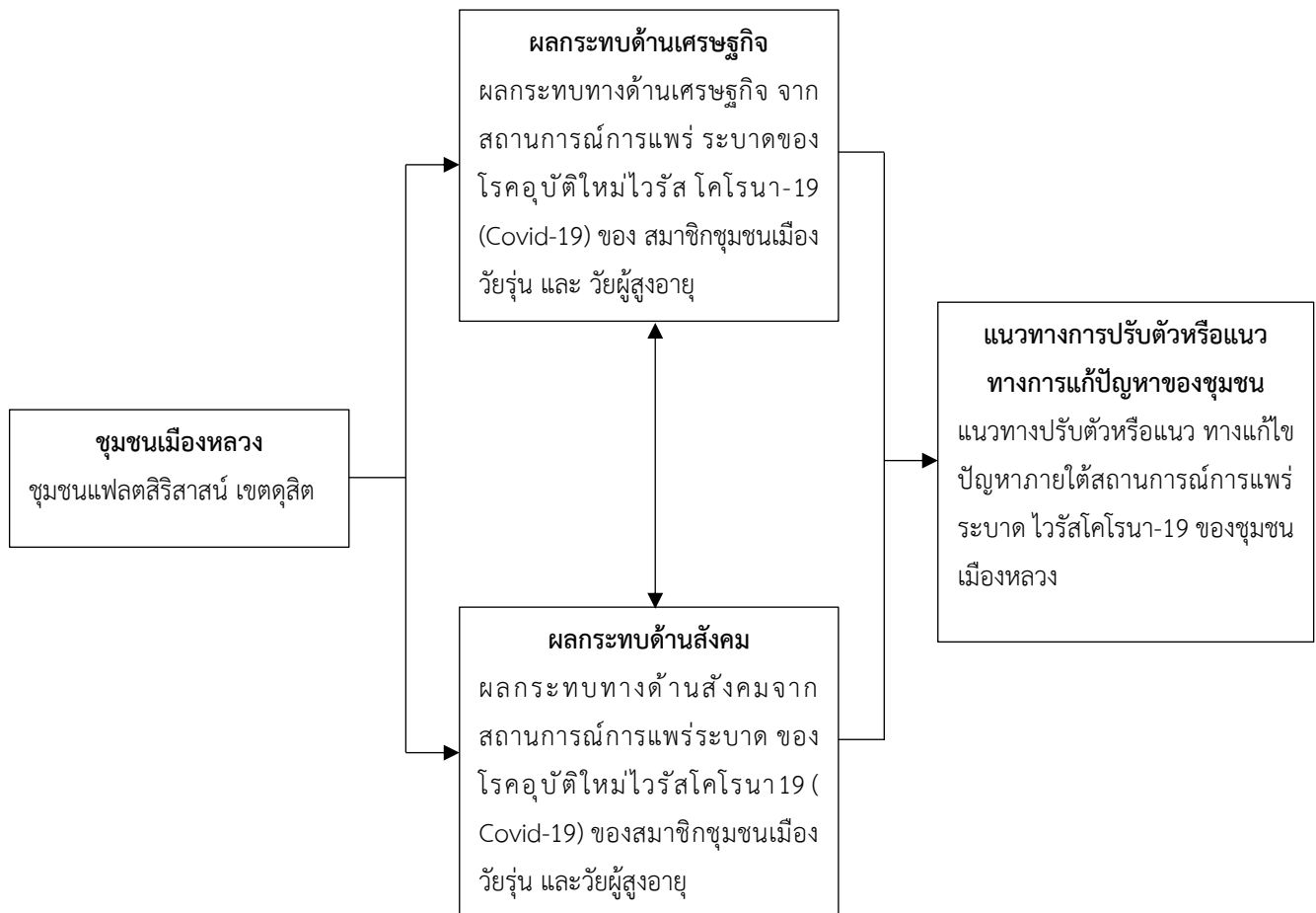
จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาผลกระทบและการปรับตัวในสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ของประชาชนในชุมชนแฟลตสิริสาสน์ในช่วงที่ได้รับผลกระทบ จากการระบาดของโรคโควิด-19 ทั้งนี้ผลการศึกษาน่าจะเป็นประโยชน์และเป็นข้อมูลให้ประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชนสามารถเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในการดูแลสุขภาพของประชาชนในชุมชนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่มีต่อกลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มผู้สูงอายุ ในพื้นที่ชุมชนแฟลตสิริสาสน์
2. เพื่อศึกษาหาแนวทางการปรับตัวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ของ กลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มผู้สูงอายุ ในพื้นที่ชุมชนแฟลตสิริสาสน์

กรอบแนวคิด

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโรคโควิด 19 เราสามารถพิจารณาตามกรอบแนวคิดในการวิจัยจาก ชุมชนเมืองหลวงในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ผลกระทบที่เกิดขึ้นส่งผลต่อมิติด้านสังคม เศรษฐกิจที่เชื่อมโยงและส่งผลไปยังแนวทางการปรับตัวหรือแนวทางการแก้ปัญหาในสมาชิกชุมชน เมืองวัยรุ่น และวัยผู้สูงอายุ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลกระทบและการปรับตัวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ของสมาชิกชุมชนในพื้นที่ชุมชนแฟลตสิริสาสน์ ในมิติทางด้านสังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) เป็นหลัก และการศึกษาจากเอกสาร (Documentary) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มประชากรของสมาชิกชุมชนในพื้นที่ชุมชนแพลตฟอร์มออนไลน์ ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1.1 กลุ่มวัยรุ่น หมายถึง สมาชิกของชุมชนที่มีอายุตั้งแต่ 13 - 18 ปี (กำลังศึกษาตั้งแต่ ม.1 - ม.6) และได้ดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งเข้าสู่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2562 – 2564 จำนวน 4 คน ผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก และการสัมภาษณ์กลุ่ม จำนวน 4 คน

1.2 กลุ่มผู้สูงอายุ หมายถึง สมาชิกของชุมชนที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และได้ดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งเข้าสู่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2562 - 2564 จำนวน 4 คน ผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก และการสัมภาษณ์กลุ่ม จำนวน 4 คน

1.3 เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria)

1.3.1 คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มผู้สูงอายุ ที่เป็น สมาชิกของชุมชน และได้อาศัยอยู่ในชุมชนกรณีศึกษามากกว่า 10 ปี

1.3.2 เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกการลงพื้นที่ภาคสนาม (Field Study) แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ไปยังชุมชนเมืองหลวง ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ในชุมชนรวมกันที่มีการสะท้อนถึงการดำรงชีวิต ภายในชุมชนทุกช่วงวัยสมาชิกในชุมชนอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างยาวนาน ที่เผชิญสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด 19 และสามารถมีแนวทางในการเรียนรู้และปรับตัวตลอดช่วงเวลาที่เกิด สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด 19 ในบริบทรูปแบบใหม่จนเข้าสู่ New Normal

1.4 เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria)

1.4.1. ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความประสงค์จะหยุดให้ข้อมูล หรือถอนตัวจากการศึกษาเรื่องนี้

1.4.2 ผู้ให้ข้อมูลหลักมีเหตุผลและความจำเป็นส่วนบุคคล อันเนื่องมาจากกรณี การเจ็บป่วยทางสุขภาพ การเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจ ที่ต้องพักรักษาตามที่แพทย์กำหนด หรือ การเสียชีวิต การติดภารกิจของครอบครัว และการติดภารกิจด้านอาชีพ

1.4.3 ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่สนใจหรือไม่ตรงกับเกณฑ์การคัดเลือก ใน 2 กลุ่มหลัก ของการเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในช่วงระยะเวลาของกระบวนการเก็บข้อมูล เช่น การย้ายออกจากสำเนา ทะเบียนบ้านของชุมชนที่กำลังดำเนินการเก็บข้อมูล และไปดำรงชีวิตในชุมชนอื่น

1.4.4 ทั้งนี้ หากเข้าลักษณะตามหลักเกณฑ์ใดในข้อ 1 ถึง 3 เพียงหลักเกณฑ์เดียวทาง คณะผู้วิจัยจะดำเนินการคัดผู้ให้ข้อมูลหลักออกจากการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ทำการเลือกวิธีการศึกษาและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นหลัก และการศึกษาจากเอกสาร (Documentary) และการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดลักษณะของเครื่องมือที่นำมาใช้ ดังนี้

2.1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาที่มีการค้นคว้า ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เอกสารขั้นต้น (Primary Documentary) ได้แก่ บันทึกเรื่องราวและประวัติศาสตร์ชุมชน ตลอดจนบทสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน เมืองที่เป็นกรณีศึกษา และเอกสารชั้นรอง (Secondary Documents) ได้แก่ ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ วารสารวิชาการ หนังสือ บทความงานวิจัย วิทยานิพนธ์ และฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเอกสารของหน่วยงานราชการ และองค์การการกุศล รายงานผลการดำเนินงานและข้อมูลเชิงสถิติขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเมืองที่เป็นกรณีศึกษา

2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือหลักที่จะนำมาใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกที่เน้นรายละเอียดข้อเท็จจริง และปรากฏการณ์จากกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มที่กำหนดไว้ โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จะนำมาใช้ในการอธิบายประเด็นหลักทั้งหมดของการวิจัย คือ ผลกระทบต่อสมาชิกชุมชนอื่น ได้แก่ วัยรุ่น และวัยผู้สูงอายุ ในมิติสังคมและเศรษฐกิจจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในชุมชนเมืองที่เป็นกรณีศึกษา

2.3 การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นเครื่องมือรองควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก วิธีการนี้จะทำให้ได้ข้อมูลในภาพกว้าง อันเป็นข้อมูลบริบทเชิงพื้นที่ สภาพแวดล้อมของชุมชน การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต การบริหารจัดการภายในชุมชน และข้อมูลเชิงบริบทบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ด้วยการใช้นักสังเกตการณ์ที่เป็นจริงตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งจะนำข้อมูลในส่วนนี้มาเขียนประกอบการบรรยายเนื้อหาของแต่ละประเด็นหลัก ถือเป็นตรวจสอบข้อมูลอีกชั้นหนึ่ง ด้วยการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสังเกต ผู้วิจัยจะนำรูปแบบการสังเกต ได้แก่ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant observation) ผู้วิจัยจะทำการสังเกตโดยไม่เข้าไปร่วมในสถานการณ์จริง

2.4 การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) ถือเป็นอีกเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเติมเต็มข้อมูลระหว่างกลุ่มตัวอย่างเช่น วัยรุ่น และวัยผู้สูงอายุ เป็นต้น ทำให้เกิดการถกเถียง ตกลง เพื่อสร้างหรือค้นหาแนวทางในการช่วยเหลือหรือการปรับตัวของสมาชิกชุมชนในแต่ละกลุ่มชุมชนเมืองที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชนเมือง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเน้นในส่วนของทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจะนำมาใช้ทั้งในส่วนของการกำหนดสร้างกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเป็นข้อมูลอ้างอิงในการศึกษา

3.2 ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม มีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 ขั้นการเตรียมพื้นที่ ผู้วิจัยจะทำการประสานงานและนัดหมายเพื่อขออนุญาตเข้าสัมภาษณ์ แบบเจาะลึกกับประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ทุกกลุ่มก่อนที่จะทำการลงพื้นที่จริง โดยใช้ทั้งวิธีการติดต่อทางโทรศัพท์ไปยังกลุ่มตัวอย่างและการลงพื้นที่เพื่อเข้าไปทำการนัดหมายด้วย

ตัวเองอันเป็นขั้นตอน ในการแจ้งให้ทราบและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาและการเก็บข้อมูลที่ถูกต้องตามหลักปฏิบัติการ และหลักจริยธรรมในการวิจัย

3.2.2 ขั้นการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยจะทำการประสานและนัดหมายเพื่อขออนุญาตเข้าสัมภาษณ์กับประชากรกลุ่มตัวอย่างทุกครั้ง ก่อนที่จะทำการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มตัวอย่าง ในทุกพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา ตามหลักปฏิบัติและหลักจริยธรรมในการวิจัย

3.3 ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ ภาคสนาม เพื่อทำความเข้าใจถึงผลกระทบของแต่ละกลุ่มตัวอย่างในมิติต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้แต่ละกลุ่มตัวอย่างได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทศนคติ หรือแนวคิด เติมเต็มข้อมูลระหว่างกันให้เกิดความ สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมมีโอกาสพูดคุยและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระที่เกี่ยวข้องกับชุมชนแพลตฟอร์มที่เป็นกรณีศึกษา

3.4 ข้อมูลจากการสังเกต (Observation) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการเฝ้าสังเกต บริบทของ การศึกษาทั้งหมดควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้ได้ข้อมูลในภาพกว้าง อันเป็น ข้อมูลบริบทเชิงพื้นที่สภาพแวดล้อมของชุมชน การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ การบริหารจัดการของชุมชน และข้อมูลเชิงบริบทบุคคลของผู้ให้ข้อมูล โดยทำการเก็บข้อมูลจากการประชุมของชุมชน และจากการ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

3.5 ข้อมูลจากข้อคิดเห็นและศึกษาข้อมูลเชิงปรากฏการณ์ เป็นการใช้นำการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็น เครื่องมือสำคัญในการเก็บข้อมูลร่วมกับการสังเกต ซึ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกจะดำเนินการสนทนาที่เป็นไปอย่าง ธรรมชาติ ในรูปแบบการพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ มีความยืดหยุ่น บรรยากาศการพูดคุยที่เป็นกันเอง โดย ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ ต่างมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งจุดเน้นในการสัมภาษณ์อยู่ที่ การรับฟังสิ่งที่ผู้ให้สัมภาษณ์บอกเล่ามากกว่า การมุ่งเน้นในการควบคุมการสนทนาโดยผู้สัมภาษณ์แต่เพียงฝ่าย เดียว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะของการบรรยาย ที่เน้นการพรรณนาและการวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่อหาข้อสรุปเชิงอุปนัย (Inductive) โดยใช้วิธี การศึกษาหลายวิธีประกอบกัน ได้แก่

4.1 การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร โดยการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสารและ บทความทางวิชาการ บทความและรายงานการวิจัยต่าง ๆ ตลอดจนเอกสารข้อมูลทางราชการและภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาและนำมาใช้เป็นข้อมูลอ้างอิง ในการบรรยายและ อภิปรายเนื้อหาประกอบ

4.2 การศึกษาวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Approach) โดย มุ่งเน้นใน การศึกษาลงลึกถึงฐานอย่างแท้จริง หรือเบื้องหลังของสิ่งที่ปรากฏว่ามีความเหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไร ทั้งในแง่ของการตอบคำถามว่าโครงสร้างของการรับรู้เป็นอย่างไร ประกอบกับการตอบคำถามว่าสถานการณ์ การระบาดของไวรัสโคโรนา (Covid-19) ส่งผลต่อสมาชิกชุมชนเมืองทั้งในกลุ่มวัยรุ่น และวัยผู้สูงอายุ

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เป็นการเก็บรายละเอียดของข้อมูลทั้งจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต จะทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่เป็นกรณีศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการบรรยายและอภิปรายบนฐานของกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เป็นการสร้างให้เกิดเป็นข้อค้นพบและข้อสรุปที่มีความถูกต้องแม่นยำในทางวิชาการผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) การศึกษาจากเอกสาร (Documentary) มาประมวลเข้าด้วยกันเพื่อนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการพรรณนาเป็นหลัก

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ผลการศึกษาผลกระทบและการปรับตัวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 กรณีศึกษา : ชุมชนแฟลตสิริสาสน์ โดยศึกษาผลกระทบและการปรับตัวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในกลุ่มวัยรุ่น (สมาชิกของชุมชนที่มีอายุตั้งแต่ 13 – 18 ปี) และ กลุ่มผู้สูงอายุ (สมาชิกของชุมชนที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) เป็นผู้ที่ดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 10 ปี และเผชิญสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่เกิดในช่วง ปีพ.ศ. 2562 – 2564 มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลกระทบในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19

1.1 ด้านรายได้ พบว่ารายได้ต่อเดือนของสมาชิกชุมชนแฟลตสิริสาสน์ลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนเกิดการแพร่ระบาด โดยเฉพาะในช่วงที่มีการใช้มาตรการที่เข้มงวด ซึ่งสมาชิกชุมชนแฟลตสิริสาสน์ผู้หารายได้หลักในครอบครัวส่วนใหญ่เป็นพ่อ แม่ของกลุ่มวัยรุ่น พบว่า ประกอบอาชีพค้าขายรายย่อย หาบเร่แผงลอย ขับวินมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ขับรถแท็กซี่ ตัดเย็บเสื้อผ้า ค้าขายอยู่ปากซอยตลาดศรีย่าน สมาชิกชุมชนกลุ่มวัยทำงานของแฟลตสิริสาสน์ขาดความมั่นคงของ การทำงานมีรายได้น้อยและไม่แน่นอน รายได้ของคนกลุ่มนี้มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ารายได้ของคนทั่วไป จึงมักเป็นกลุ่มแรก ๆ ที่ถูกผลกระทบในแง่การสูญเสียรายได้สมาชิกชุมชนหลายคนตกงาน ไม่มีงาน ไม่มีเงิน บางคนมีหนี้สินต้องขอใช้ สมาชิกชุมชนบางกลุ่มมีรายได้รายวันจากการหาเข้ากินค่า รายได้ไม่แน่นอน จึงไม่สามารถหยุดงานได้ในระหว่างการแพร่ระบาดของโควิด 19 ซึ่งการออกไปทำงานข้างนอกส่งผลให้มีการนำเชื้อมาแพร่กระจายในชุมชน สำหรับผลกระทบในกลุ่มวัยรุ่นมีเพียงเล็กน้อยใน ด้านรายได้เพราะยังอยู่ในวัยที่ต้องศึกษาเล่าเรียน เพียงแต่ได้ค่าขนมจากการไปโรงเรียนน้อยลง เพราะต้องเรียน online อยู่ที่บ้าน ในส่วนของผลกระทบต่อกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชน อยากให้รัฐบาลช่วยเหลือ ต้องการได้เงินเดือนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ต้องอาศัยสวัสดิการรัฐเป็นหลัก ต้องการมีความมั่นคงทางด้านรายได้ มีเงินสำรองไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน ต้องการมีอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้

อย่างไรก็ตาม ชุมชนแฟลตสิริสาสน์เป็นตัวอย่างของชุมชนเข้มแข็ง มีประธานชุมชนที่มีความสามารถในการจัดสรรและการประสานงานในการเรียกร้องสิ่งต่าง ๆ และเข้าไปมีส่วนร่วม ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้ามาให้คำแนะนำช่วยเหลือสมาชิกชุมชน เพราะในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 สมาชิกชุมชนได้รับการบริจาคของอุปโภค บริโภคต่าง ๆ แม้ว่าจะขาดรายได้ก็ตาม ทำให้เห็นภาพของชาวสมาชิกชุมชนมีความสามัคคี การร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จนสามารถผ่านพ้นวิกฤตได้

1.2 ด้านค่าใช้จ่าย จากการสัมภาษณ์ด้านค่าใช้จ่ายของสมาชิกชุมชนแพลตฟอร์ม สิริสาสน์ประสบปัญหาค่อนข้างรุนแรง เนื่องจากสมาชิกมีรายได้ลดลง ส่งผลกระทบต่อเนื่องรายจ่าย ในครอบครัว ค่าที่พักอาศัย ค่าเล่าเรียนบุตรหลาน ค่าใช้จ่ายด้านบริโภคและสาธารณูปโภคสูงขึ้น บางครอบครัวต้องลดการบริโภคอาหารและสิ่งอุปโภคบริโภคอื่น จากวิถีชีวิตชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงตามมาตรการเว้นระยะห่าง ทำให้ไม่สามารถไปทำงานได้ตามปกติ นอกจากนี้ยังมีค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขที่เพิ่มขึ้น ได้แก่ ค่าหน้ากากอนามัย ค่าเจลแอลกอฮอล์ล้างมือ และน้ำยาฆ่าเชื้อชุมชนต้องใช้จ่ายอย่างประหยัดและพยายามช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด บางคนต้องนำทรัพย์สินที่มีค่าไปโรงรับจำนำเปลี่ยนสินทรัพย์ให้เป็นทุนเพื่อความอยู่รอด ในส่วนของด้านพฤติกรรมใช้จ่ายพบว่า สมาชิกชุมชนแพลตฟอร์มสิริสาสน์ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับจำนวนเงินที่ใช้และไม่ใช้ จ่ายกับของฟุ่มเฟือย นอกจากนี้พบว่าหันมาหักทุนอาหารและของใช้ส่วนตัวเพิ่มขึ้น รายได้ที่ลดลงจะส่งผลกระทบต่อความสามารถของครัวเรือนในการใช้จ่ายและตอบสนองความจำเป็นพื้นฐาน ส่วนผลกระทบในด้านรายจ่ายของกลุ่มผู้สูงอายุ นั้น ผู้สูงอายุชุมชนแพลตฟอร์มสิริสาสน์เป็นวัยที่มีการบริโภคน้อยและไม่ค่อยมีการเข้าสังคมมากนัก จึงมีรายจ่ายและไม่ได้รับผลกระทบมากนัก มีรายจ่ายเพียงบางประเภทที่จำเป็น เช่น การซื้อยาทานเองในกรณีที่ไม่สามารถไปรับบริการที่โรงพยาบาลได้ รัฐบาลได้ออกมาตรการต่าง ๆ มาช่วยเหลือ และบรรเทาความเดือดร้อนให้ผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบหลายมาตรการที่เฉพาะเจาะจงในการช่วยผู้สูงอายุประกอบด้วย (ก) เงินให้เปล่าเพิ่มขึ้นจากกรมกิจการผู้สูงอายุคนละ 50 หรือ 100 บาท (ข) การพักชำระหนี้ระยะเวลา 1 ปี สำหรับลูกหนี้กองทุนผู้สูงอายุที่กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุทุกคน อีกมาตรการความช่วยเหลือที่ดี คือ การที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจัดทำโครงการอาสาสมัครบริบาลท้องถิ่นเพื่อดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากการปิดสถานดูแลผู้สูงอายุในช่วงโควิด โดยให้การดูแลทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม มีผลช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัวและรัฐในการดูแลรักษา ในส่วนผลการสำรวจเรื่องมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐ พบว่ามีผู้สูงอายุต้องการความช่วยเหลือในการดูแลค่าครองชีพ เช่น คุมราคาสินค้า ลดค่าไฟฟ้า น้ำประปา การเพิ่มสวัสดิการแก่กลุ่มเปราะบาง (ผู้สูงอายุ) เงินให้เปล่าจากรัฐบาล (5,000 บาท/เดือน) มากถึงมากที่สุดในส่วนร้อยละ 50.7 ร้อยละ 44.9 และ ร้อยละ 42.6 ตามลำดับที่สำคัญพบว่า มีผู้สูงอายุประมาณ 1 ใน 3 ไม่สามารถเข้าถึงบาง ความช่วยเหลือได้ เช่น กรณีเงินเยียวยาโครงการเราไม่ทิ้งกัน เนื่องจากต้องใช้การกรอกข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุไม่คุ้นเคย ทั้งนี้ความช่วยเหลือดังกล่าวจากภาครัฐยังไม่สามารถหักล้างปัญหา

1.3 ด้านภาระหนี้ ในด้านภาระหนี้สินสมาชิกชุมชนแพลตฟอร์มสิริสาสน์ส่วนใหญ่ ผู้หารายได้หลักในครอบครัวมักทำงานนอกระบบ ขาดความมั่นคงของการทำงานและรายได้ ซึ่งเป็นปกติอยู่แล้วก่อนเกิดการระบาด รายได้ที่ลดลงรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นส่งผลเป็นลูกโซ่ไปถึงการเกิดหนี้สินของครอบครัวที่เพิ่มขึ้น และไม่สามารถชำระหนี้สินที่มีอยู่เดิม จากข้อมูลสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รายงานว่าอัตราการว่างงานของประชาชนอยู่ในระดับสูง ชั่วโหม่งการทำงานลดลง กระทบต่อรายได้และความเป็นอยู่ของครัวเรือน และปัญหาความยากจนสะสม อันส่งผลต่อสุขภาพของประชาชน และส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจ การจ้างงาน และความสามารถในการจ่ายชำระหนี้ของธุรกิจ จะเห็นได้ว่า แม้ปัญหาจากวิกฤตโควิด 19 จะเป็นปัญหาชั่วคราว แต่ปัญหาชั่วคราวนี้ กำลังสร้างรอยแผลเป็นที่รุนแรงให้กับเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทย วิกฤตโควิด 19

ได้สะท้อนให้เห็นว่าวิกฤตครั้งนี้เกิดปัญหาเหลื่อมล้ำในสังคมไทยทวีความรุนแรงขึ้น โดยมาตรการควบคุมการระบาดทั้งมาตรการปิดเมือง มาตรการเว้นระยะห่าง และภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซาส่งผลอย่างหนักต่อกลุ่มคนบาง คน โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานทักษะต่าง ๆ และมีรายได้น้อย ขาดเงินออม มีภาระหนี้สูง ไม่มีความพร้อมในด้าน เทคโนโลยี และโรคระบาดโควิด 19 กำลังสร้างปัญหาหนี้ที่มีแนวโน้มเพิ่มสูง ขึ้นอยู่แล้วให้สูงขึ้นไปอีก จากการ สัมภาษณ์สมาชิกชุมชนแพลตฟอร์มพบว่า หนี้สินส่วนใหญ่เป็นหนี้สินในระบบ และหนี้สินส่งผลกระทบต่อ การใช้จ่ายในการดำรงชีวิตค่อนข้างมาก เนื่องจากสมาชิกชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีงานทำ และผู้รับจ้างทั่วไป ต้องไปกู้เงินทำให้รายได้ที่เข้ามาหาเงิน ในแต่ละวันต้องนำไปใช้จ่ายหนี้สินที่กู้ยืมมา สำหรับหนี้ในระบบส่วนใหญ่มาจากการกู้จากสถาบัน การเงิน บัตรเครดิต และสหกรณ์ ส่วนกลุ่มวัยรุ่นพบว่า การเรียนในระบบออนไลน์ เพิ่มหนี้สินให้กับพ่อ และแม่ เพราะอุปกรณ์การเรียนต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต ครอบครัวยุคใหม่มีรายได้ไม่แน่นอนมักเป็นหนี้สินจากสถาบันการเงิน หนี้ในระบบ และโรงรับจำนำ สาเหตุ ของภาระหนี้สิน พบว่ามีค่าใช้จ่ายที่จำเป็นมากขึ้น รายได้ลดลง โดยเฉพาะครอบครัวยุคใหม่ มีอาชีพ ข้าราชการ พนักงานบริษัท และนักศึกษา โดยผู้มีหนี้สินจะนำเงินกู้ยืมดังกล่าวไปใช้จ่ายในการอุปโภค บริโภค ลงทุนประกอบอาชีพ และผ่อนค่าบ้าน เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและสมาชิกในครอบครัว กลุ่ม วัยผู้สูงอายุต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ ต้องการเงินเดือนผู้สูงอายุเพิ่มเติม ละ 3,000 บาท จากการ แพร่ระบาดของโควิด 19 และด้วยมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐ มาตรการช่วยเหลือด้านหนี้สินของภาครัฐ ได้แก่ มาตรการพักชำระหนี้ มาตรการลดอัตราดอกเบี้ย มาตรการขยายเวลาผ่อนชำระ ซึ่งนโยบายของทาง ภาครัฐที่เข้ามาช่วยเยียวยาในด้านต่าง ๆ อาจจะยังไม่พอสอดคล้องความต้องการของสมาชิกชุมชนกลุ่มผู้สูงอายุ และ แก้ปัญหาไม่ตรงจุดเป็นเพียงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ภายในระยะเวลาอันสั้นเท่านั้น ถ้าสถานการณ์การแพร่ ระบาดของโควิด 19 ยังต่อเนื่อง จึงเป็นสาเหตุการก่อหนี้ของสมาชิกชุมชนแพลตฟอร์มต่อไป ซึ่งทางภาครัฐ ควรเข้ามาสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนที่ยากจนและมีรายได้น้อย มีการสร้างอาชีพเสริม เพิ่มรายได้พิเศษ เพื่อลดปัญหา การเกิดหนี้สิน

2. ผลกระทบด้านสังคมในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19

2.1 ด้านการศึกษา จากมาตรการการเว้นระยะห่างจากกัน (Social distancing) ทำให้โรงเรียน หลายแห่งประกาศปิดการเรียนการสอน นักเรียนและครูเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนมาเป็นระบบ ออนไลน์ หรือ แอปพลิเคชันที่ช่วยให้ครูสอนในห้องเรียนเสมือนจริง หรือใช้การถ่ายทอดสดการสอนผ่านระบบ online ต่าง ๆ เช่น ระบบ zoom ระบบ google meet เป็นต้น ในส่วนของผลการศึกษาพบว่ากลุ่มเด็กและ เยาวชนภายในชุมชนแพลตฟอร์มได้รับผลกระทบจากการปิดโรงเรียนและเลื่อนการเปิดภาคเรียนตาม มาตรการเร่งด่วนของรัฐบาล โดยต้องเปลี่ยนมาใช้ระบบการเรียนผ่านระบบ online ซึ่งครัวเรือนส่วนมากเด็ก และเยาวชนในชุมชนจะอยู่ในความดูแลของปู่ ย่า ตา ยาย เนื่องจากพ่อแม่ต้องออกไปทำงาน สำหรับ อุปสรรคหลักของการเรียนผ่านระบบ online คือ ความไม่เอื้ออำนวยของอุปกรณ์ และความสามารถในการ เข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ต ประกอบกับผู้ปกครองไม่มีความรู้ความเข้าใจในการเรียนการสอนออนไลน์ ทำให้ ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของเด็กลดน้อยลง สำหรับเด็กอนุบาล หรือในเด็กประถมศึกษาที่อยู่ในประณวัย ของชุมชนที่ ต้องการการดูแลเอาใจใส่ พบว่า ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลเนื่องจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย

การเรียนที่บ้านจึงเป็นการผลักภาระให้ผู้ปกครอง เนื่องจากต้องอยู่บ้านดูแลบุตรหลานและไม่มีรายได้เพียงพอที่จะนำมาใช้สนับสนุนการเรียนการสอนของบุตรหลานเพิ่มเติม

2.2 ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ชุมชนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย เป็นตัวอย่างของชุมชนเข้มแข็ง ก่อนเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด 19 ชุมชนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียได้สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ในชุมชนไว้มากมาย เช่น การตั้งกลุ่มทำพวงมาลัยด้วยกระดาษทิชชู การตั้งกลุ่มทำนมสดสตอเบอรี่ การตั้งกลุ่มการปลูกผักสวนครัว การตั้งกลุ่มทำปุ๋ยหมัก เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 เกือบทุกครอบครัวประสบปัญหาในหลากหลายมิติ ก่อให้เกิดความเครียดและความความยากลำบากในการใช้ชีวิต ส่งผลให้คนในชุมชนบางส่วนที่อยู่ร่วมกันมีอารมณ์หงุดหงิดได้ง่าย การอยู่ในพื้นที่คับแคบเป็นเวลานาน ๆ มีแนวโน้มในการเพิ่มความตึงเครียดและความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว แต่ในอีกด้านหนึ่ง จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นพบว่า มีหลายครอบครัวที่สัมพันธ์ภาพในครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกที่ดีขึ้น เช่น บางครอบครัวเอาใจใส่ดูแลกันมากขึ้น มีการพูดคุย สื่อสารและให้กำลังใจกันมากขึ้น ได้ทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวมากขึ้น รวมถึงความสัมพันธ์โดยรวมของคนในชุมชนมีความ แน่นแฟ้นผ่านการขอความช่วยเหลือแจ้งข่าวสารผ่านประธานชุมชน โดยให้เหตุผลว่าการประสานงานผ่านประธานชุมชนจะทำให้ได้รับความช่วยเหลือและสื่อสารได้รวดเร็วกว่า เนื่องจากประธานชุมชนคำพูดมีความน่าเชื่อถือมากกว่าสมาชิกในชุมชน และเป็นผู้ประสานกับหน่วยงานภาครัฐด้วย

2.3 ด้านสุขภาพ ในสถานการณ์การแพร่ระบาด ชาวชุมชนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย มีการติดต่อจากสมาชิกในครอบครัว โดยส่วนมากจะเป็นคนทำงาน เด็กและเยาวชนที่ออกไปนอกบ้านและนำเชื้อโรคกลับมา ซึ่งที่พักอาศัยเป็นห้องเช่าพื้นที่เล็ก ๆ ทำให้ทุกคนมีการเฝ้าระวังและดูแล คนในครอบครัวมากขึ้น สมาชิกในครอบครัวต้องสวมหน้ากากอนามัย การใช้ช้อนกลางในการรับประทานอาหาร การแยกมูมทานข้าว รวมถึงการแยกของใช้ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ชุมชนมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

2.4 ด้านเทคโนโลยี ผลจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ถือเป็นการเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสในด้านของการใช้เทคโนโลยี โดยผู้นำชุมชนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียได้นำเทคโนโลยีเข้ามามีใช้ในการติดต่อสื่อสารกับประชาชนในชุมชน เช่น การเผยแพร่ข่าวสารทางสื่อวิทยุ โทรศัพท์มือถือ และคอมพิวเตอร์ ซึ่งการเข้าถึงสื่อดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต จากการศึกษพบว่า เด็กที่อยู่บ้านและไม่มีพ่อแม่อยู่ด้วยและอาศัยอยู่เพียงลำพังกับผู้สูงอายุจะใช้เวลาในการเล่นโซเชียลมีเดีย และอินเทอร์เน็ตมากขึ้น ในส่วนของกลุ่มวัยรุ่น พบว่า ปกติมีการใช้เทคโนโลยีกันอย่างต่อเนื่องเป็นประจำในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว แต่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพิ่มมากขึ้น เช่น การเรียนออนไลน์การสอนผ่านระบบออนไลน์ส่งผลให้กลุ่มวัยรุ่นมีการเพิ่มทักษะในการใช้แอปพลิเคชันมากขึ้น ในส่วนของกลุ่มผู้สูงอายุจากเดิมที่ถูกละเลยว่าเป็นสิ่งที่เข้าถึงได้ยาก แต่จากสถานการณ์ดังกล่าว กลุ่มผู้สูงอายุมีการใช้โซเชียลมีเดียเพิ่มมากขึ้น เช่น การวิดีโอคอลกับเพื่อนบ้าน และลูกหลาน นอกจากนี้กลุ่มผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ มากขึ้น สามารถลงทะเบียน ระบบจองวัคซีน การลงทะเบียนมาตรการให้ความช่วยเหลือของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรค คณะกรรมการชุมชนมีการนำเทคโนโลยีแอปพลิเคชันด้านสุขภาพดิจิทัล ดูแลผู้ป่วยโควิด 19 กลุ่มสีเขียวที่ไม่มีอาการหรือมีอาการเล็กน้อย เพื่อช่วยลดความแออัดผู้ป่วยรับบริการที่ โรงพยาบาลเพื่อเป็นการดูแลผู้ป่วยโควิด

เบื้องต้นอีกด้วย ผลจากการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ทำให้สมาชิกชุมชนหันมาให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีเข้ามาอำนวยความสะดวกในแก้ไขปัญหาในการทำงานและการใช้ชีวิตประจำวัน รวมถึงก่อให้เกิดการพัฒนาของเทคโนโลยีขึ้นด้วย

3. แนวทางการปรับตัวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19

สำหรับแนวทางการปรับตัวของชุมชนในพื้นที่ชุมชนแพลตฟอร์มสารสนเทศในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 จะเน้นไปที่การป้องกันตนเอง ดังนี้

3.1 การสวมหน้ากากอนามัยทุกครั้งที่ออกจากบ้านและหากพบปะเจอผู้อื่น ร่วมกับการเว้นระยะห่างทางสังคม โดยเว้นระยะอย่างน้อย 2 เมตรจากบุคคลอื่น การอยู่ใกล้กันอาจจะทำให้ หายใจเอะอะลงฝอย ซึ่งมีเชื้อไวรัสโควิด 19 เข้าสู่ร่างกายได้ หากบุคคลนั้นติดเชื้ออยู่

3.2 การล้างมือ ให้ล้างทุกครั้งเมื่อต้องหยิบจับสิ่งของสาธารณะ หรือของบุคคลอื่น การขึ้นและลงจากการขนส่งในที่สาธารณะ โดยการล้างมือสามารถทำได้ทั้งแบบเปียกและแบบแห้งตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก

3.3 การงดการสัมผัสใบหน้า โดยเฉพาะบริเวณจมูก ปาก และดวงตา โดยล้างมือก่อนและหลังการสัมผัสใบหน้าทุกครั้ง เนื่องจากมือของเราอาจปนเปื้อนเชื้อไวรัสโควิดได้ และหากมือที่ปนเปื้อนเชื้อสัมผัสไปยังเยื่อบุต่าง ๆ ตามร่างกายจะทำให้เชื้อไวรัสเข้าสู่ร่างกายและนำไปสู่การติดเชื้อได้

3.4 การใช้ช้อนกลาง หรือภาชนะส่วนตัวแยกกันรับประทานอาหาร โดยไม่นำภาชนะไปปะปนกับผู้อื่น

3.5 กรณีไอหรือจาม ให้ปิดปากและจมูกด้วยกระดาษชำระ ผ้าเช็ดหน้า หรือข้อพับ ข้อศอก หากใช้กระดาษชำระให้ทิ้งลงในถังขยะ และล้างมือตามขั้นตอน การป้องกันฝอยละอองจากการไอ จาม นอกจากจะช่วยป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 แล้ว ยังป้องกันการแพร่ เชื้อไข้หวัดต่าง ๆ ได้อีกด้วย

3.6 หลีกเลี่ยงการไปสถานที่แออัด เนื่องจากสถานที่ที่มีคนอยู่จำนวนมากทำให้ไม่สามารถเว้นระยะห่าง และหากมีผู้ติดเชื้อไวรัสโควิด 19 จะทำให้เชื้อสามารถแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว

3.7 สังเกตอาการผิดปกติของร่างกาย หากมีอาการไข้ ไอ มีเสมหะ ได้กลิ่นลดลง หรือ สงสัยว่าได้รับเชื้อให้รีบกักตัวและแยกตัวอยู่ภายในบ้าน โดยอาจให้ผู้อื่นในครอบครัวนำสิ่งของใช้ที่จำเป็นมาให้ หากมีความจำเป็นต้องออกจากบ้านต้องสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา หากมีอาการหายใจลำบาก หรือมีไข้สูงให้รีบติดต่อโรงพยาบาลเพื่อรับการดูแลรักษา หรือแจ้งประธานชุมชนขอความช่วยเหลือ และต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของบุคลากรทางการแพทย์อย่างเคร่งครัด

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลกระทบด้านการแพร่ระบาด

ผลกระทบที่สำคัญด้านเศรษฐกิจต่อชุมชนแพลตฟอร์มสารสนเทศในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โรคโควิด 19 มาจากการที่ชุมชนไม่สามารถประกอบอาชีพดังเดิม ได้นำไปสู่รายได้ที่ลดลงหรือแทบไม่มีรายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงครอบครัว สวนทางกับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น ได้แก่ ค่าสาธารณูปโภค และค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุข ซึ่งมีผลต่อเนื่องไปสู่ภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้น ไม่สามารถจ่ายหนี้ได้ตามกำหนดเวลา ในส่วนของผลกระทบทาง

เศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นในระยะยาว เนื่องจากการว่างงาน ประกอบกับคุณภาพชีวิตที่ลดลง ภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อเนื่องไปสู่ระดับความยากจนและความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มสูงขึ้นได้

ผลกระทบที่สำคัญด้านสังคมต่อชุมชนแพลตฟอร์มในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน ต้องมีการปรับตัวในทุกช่วงวัย ทั้งในส่วนของวัยรุ่น วัยทำงาน และวัยผู้สูงอายุ จากการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชนแพลตฟอร์มพบว่า กลุ่มวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบด้านสังคมมากที่สุด เนื่องจากไม่สามารถไปเรียนที่สถานศึกษาได้ต้องเรียนผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กที่ต้องมีการเรียนรู้รอบด้าน โดยเฉพาะการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม อีกทั้งยังส่งผลเชื่อมโยงไปถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจของครอบครัวที่ต้องหาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาเพื่อใช้รองรับการเรียนในระบบออนไลน์ของบุตรหลาน ส่วนกลุ่มวัยผู้สูงอายุ พบว่า เกิดความวิตกกังวลในการดูแลตนเอง ความเครียดสะสม เนื่องจากไม่มีกิจกรรมการรวมกลุ่มทำกิจกรรม และมีปัญหาด้านสุขภาพ ส่งผลทำให้มีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า และปัญหาสุขภาพจิต นอกจากนี้ด้านสัมพันธภาพในครอบครัว พบว่าภายในครอบครัวมีการพูดคุยกันน้อยลง

ในส่วนของแนวทางการปรับตัวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในภาพรวมของชุมชนแพลตฟอร์มพบว่า ในด้านเศรษฐกิจ สมาชิกในชุมชนมีการวางแผนการใช้จ่ายและการวางแผนอาชีพเพิ่มมากขึ้น ส่วนในด้านสังคม พบว่า สมาชิกในชุมชนมีการสื่อสารกันผ่านทางสื่อออนไลน์มากขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงการสัมผัส และปฏิบัติตามมาตรการการเว้นระยะห่าง ในส่วนของประธานกรรมการชุมชนมีความพยายามในการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเข้ามาช่วยเหลือและเยียวยา เช่น การให้ข้อมูลช่วยเหลือผู้ตรวจพบเชื้อ โควิด 19 คำแนะนำเบื้องต้นเกี่ยวกับการดูแลตัวเอง ประสานส่งต่อเพื่อรับการรักษาในโรงพยาบาล วชิรพยาบาล และประสานสิทธิ์การรักษา ส่งต่อข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อมูลนี้แสดงให้เห็นถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลภายในชุมชน พร้อมทั้งความสามัคคีในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านเศรษฐกิจ ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความช่วยเหลือในเรื่องของค่าครองชีพ โดยการควบคุมและตรวจสอบราคาสินค้า อุปโภค และบริโภคให้เหมาะสม เนื่องจากมีกลุ่มคนบางกลุ่มฉวยโอกาสขึ้นราคาสินค้าและบริการเกินจริง ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. ด้านสังคม ควรส่งเสริมเทคโนโลยีการศึกษาแก่กลุ่มวัยรุ่น นักเรียน นักศึกษา ในชุมชน เพื่อให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนออนไลน์ พร้อมพัฒนาสื่อการสอนให้เข้าถึงทุกระดับ

ในส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาอย่างต่อเนื่องถึงองค์ประกอบการปรับตัวของสมาชิกชุมชนแพลตฟอร์มในสถานการณ์การแพร่ระบาด โควิด 19 เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน (2563). *ผลกระทบโควิด-19 ต่อตลาดแรงงาน*.
- กรมควบคุมโรค. (2563ก). *ข้อมูลเกี่ยวกับ COVID-19 | ไวรัสโคโรนาในประเทศไทย*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 15 เมษายน 2565, จาก: <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/index.php>.
- กรมควบคุมโรค. (2563ข). *โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 15 เมษายน 2565, จาก: https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/faq_more.php.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2563). *ผลกระทบทางสังคมจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และวิกฤตเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- เกวรินทร์ ฤกษ์ดำเนินกิจ. (2563). *ปัจจัยที่มีผลต่อการกักกันในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ของบุคลากร เทศบาลเมืองบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 1) ลงวันที่ 25 มีนาคม 2563*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เนื่อพร เล็กเฟื่องฟู และคณะ (2563). *เมื่อโควิด ปิดเมือง ผลกระทบต่อแรงงานไทยในมิติ supply side*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 15 เมษายน 2565, จาก <https://www.pier.or.th/abridged/2020/08/> ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 137 ลงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 “ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563
- รัฐบาลไทย. (2565). *รายงานสถานการณ์ COVID-19 ประจำวัน* [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 15 เมษายน 2565, จาก: <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/29299>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *รายงานผลสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุพัทธา รุ่งรัตน์, ชูลีฟีกอร์ มาโซ และยุทธนา กาเต็ม. (2563). *ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด-19 (รายงานผลการวิจัย)*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- Chinese Asia (CNA). (2020). *Thailand confirms first- human- to- human coronavirus transmission, total case rises to 19. 31 January 2020*. Archived from the original on 31 January 2020.
- Du Toit A. (2020). Outbreak of a novel coronavirus. *Nat Rev Microbiol* 2020,18(3) : 123.
- Elizabeth C.. (2020). *Wuhan Pneumonia : Thailand confirms first case of virus outside China*. *South China Morning Post*. Archived from the original on 13 January 2020.
- Zhu N, Zhang D, Wang W, Li X, Yang B, Song J, et al. (2019). A novel coronavirus from patients with pneumonia in China, 2019. *The New England Journal of Medicine*, 383(8): 727-733.